

DR. PIRISI EDINA ENIKŐ

Beteg baba születése a nyílt örökbefogadás folyamatában

BEVEZETÉS

Az örökbefogadásra az esetek jelentős hányadában olyan párok jelentkeznek, akiknek természetes úton nem született gyerekük. Ez azt is jelenti, hogy mire a jelentkezőkben felmerül az örökbefogadás szándéka, addigra már egy sor kudarcos próbálkozáson vannak túl (*Bogár, 2016*), és megélték a meddőséggel járó veszteséget és stresszt (*Pulay, 2006*). Az örökbefogadásra pedig olyan reménytelen mentsvárként tekintenek, amely kiutat jelent a korábbi kudarcosorozattól, és amely során biztosan megérkezik a várva várt gyermek. Ez a felfokozott várakozás azzal is együtt jár, hogy az örökbefogadás sikerességével kapcsolatban túlzott pozitív illúziókkal rendelkeznek, amelyek miatt felkészületlenül érik őket az örökbefogadás folyamatában előfordulható problémák, és nehézséget jelent számukra ezeknek a váratlan helyzeteknek a kezelése.

Jelen tanulmányban az előfordulható problémás helyzetek közül a beteg baba születésével foglalkozom, és egy kapcsolódó esetet mutatok be, kiemelt hangsúlyt helyezve az örökbe fogadni szándékozó házaspár helyzetének a bemutatására. Reményeim szerint a tanulmány egyrészt hozzájárul ahhoz, hogy az örökbe fogadni szándékozóknak tudomásuk legyen az örökbefogadási folyamatban előfordulható nehéz helyzetekről, és így lehetővé válik, hogy realisabb elvárásokkal jelentkezzenek örökbefogadásra. Másrészt segítséget nyújt ahhoz is, hogy a nehéz helyzetbe került örökbefogadók jobban tudják felfogni, érteni, kezelni a beteg baba születésével együtt járó emberpróbáló helyzetet, és ezt követően pedig feldolgozni a gyerekvállalás során őket ért újabb veszteséget.

Az esetbemutatás során egy örökbe fogadó házaspár nyílt örökbefogadásának a folyamatát követem végig, és egy-egy szakasz bemutatása során az alábbi szempontok mentén reflektálok az örökbefogadásra:

- Mire érdemes figyelni ebben a szakaszban?
- Milyen lélektani folyamatok zajlanak le az örökbefogadókban?
- Hogyan alakul az örökbefogadásról való döntés?

KEZDETEK: AZ ELSŐ TELEFONTÓL A SZÜLÉSIG

Zita és Gábor örökbe fogadó házaspár nagyon szerettek volna gyereket, de Zita meddőségi problémája miatt nem születhetett vér szerinti gyerekük, ezért az örökbefogadás mellett döntöttek.¹ Három évet vártak egy nyílt örökbefogadást közvetítő szervezet (továbbiakban Szervezet) örökbefogadási várólistáján, amikor megcsörrent a várva várt telefon. A Szervezet vezetője azzal a hírrel keverte meg, hogy egy fiatal lány örökbe szeretné adni a pocakjában lévő babát, és hogy arra gondoltak, hogy ők lehetnének a baba szülei. A kismamával másnap lehet találkozni egy távoli vidéki kisvárosban. Zita minden gondolata innentől kezdve a babáról szólt. Azonnal hívta a férjét telefonon, hogy megossza vele az örömhírt, és közben a fantáziájában pedig megjelent annak a kétcsíkos terhességi tesztnek a vizuális képe, amit korábban a valóságban sosem látott, de most váratlanul azonnal felbukkant. A házaspár nagyon örült a hírnek, és azonnal rászerveződtek a másnapi utazásra.

A találkozás előtt nagyon izgult a házaspár, hiszen mire idáig eljutottak, már hat éve küzdöttek a babáért, és most ott álltak a kapujában, hogy a vágyuk beteljesüljön. A találkozás jó sikerült, Timivel, a kismamával szimpatikusak voltak egymásnak, kölcsönösen „igen”-t mondtak az örökbefogadásra. A terhességről annyi információt kaptak, hogy gondozott terhességről van szó, a baba egy hónap múlva fog megszületni, és nem lehet tudni, hogy fiú vagy lány lesz, mert nem mutatta meg magát az ultrahangon. Az is kiderült, hogy a kismama egy hónappal korábban egy hétre kórházba került, mert a lelete alapján vérszegénység volt nála megállapítható, de ez rendeződött, csak megfelelő vaspótlásra volt szükség.

A házaspár élete innentől kezdve a babavárásról szólt. Lemondták az egy hónap múlva tervezett tengerparti nyaralásukat, kialakították a babaszobát, majd

¹ A tanulmányban szereplő Zita, Gábor, Timi és Lea fiktív nevek, hogy a tanulmány biztosítsa a bemutatott örökbefogadási eset szereplőinek az anonimitását.

várták, hogy megszülessen a baba. A szülés azonban késett. Már eltelt az egy hónap, és még mindig nem indult be. A házaspár eddigre más másra sem tudott gondolni, csak a baba érkezésére, ezért úgy döntöttek, hogy leköltöznek abba a vidéki városba, ahol a baba születni fog, és amíg nem indul be a szülés, addig ott nyaralnak. A babához való közelség megnyugtatta őket, és így látták biztosított-nak, hogy nem késik le a szülést.

Ebben az első szakaszban az örökbe fogadó házaspárt az örömteli várakozás és a baba érkezésére való felkészülés jellemzi. A boldog várakozás élménye mindent felülír, és az az elhangzó információ teljesen jelentéktelen marad, hogy a kismama egy hetet kórházban töltött. Megnyugtatta őket a Szervezet kapcsolattartójának a véleménye, hogy a vaspótlással rendeződött a kismama állapota. Csak utólag derül ki, hogy valójában ekkor téves információkat kaptak. Ez azonban nem tűnik fel a házaspárnak, mert nem rendelkeznek elegendő orvosi tudással arra vonatkozólag, hogy milyen esetekben kerül egy várandós nő kórházba. Utólag visszatekintve a helyzetükre, érdemes lett volna elkérni a kismama orvosi leleteit, és így elkerülhetővé vált volna, hogy téves információkat kapjanak.

SZÜLÉS ÉS SZÜLETÉS

Az orvostól érkezett a telefon, hogy beindult a szülés, és Zita bent lehetett Timivel a szülőszobán. Meglepő volt, hogy két orvos is jelen volt a szülésnél, amiről utóbb kiderült, hogy erre a kismama vérzékenysége miatt volt szükség, hogyha esetleg baj történne, akkor azonnal be tudjanak avatkozni. Ekkor derült ki Zita számára, hogy Timi nem vérszegény, hanem vérzékeny. Amikor kibújt Lea baba, akkor Zita kapta meg, és az arany órát együtt tölthették a szülőszobán. Gábor is bemehetett hozzájuk. Csodálattal nézték Leát, és úgy érezték, hogy innentől kezdve már nem ketten, hanem hárman vannak, és örökre egy család lesznek. Ebben a teljes családi harmóniában jelent meg az újszülöttes orvos, és szólt, hogy kéri a babát, mert a PIC²-re kell mennie. Azt is rögtön hozzátette, hogy tekintve,

² Perinatális Intenzív Centrum

hogy Zita és Gábor nem a baba szülei, ezért még ennyit sem szabadna mondania. A házaspár úgy érezte, hogy megnyílik alattuk a föld. Zita és Gábor ugyanis az első telefonhívástól kezdve úgy élték meg, hogy Lea az ő gyerekük. Az orvos egy mondat után már el is ment a babával, Zita és Gábor pedig ott maradt az éppen megalakult családjukban, de ezúttal már Lea nélkül. Egyértelmű volt számukra, hogy követik Leát, így megkeresték a kórház PIC-részlegét.

Lea megszületése, a szülészorvosok támogató hozzáállása, és hogy rögtön a születés után már megkaphatták Leát, elmondhatatlan boldogsággal töltötte el a házaspárt. Zita ugyan meglepődött, amikor kiderült, hogy Timi nem vérszegény, hanem vérzékeny, de annyira elvarázsolta Lea megszületése, hogy nem igazán foglalkozott vele. Az újszülöttes orvos szavai viszont sokkolták a párt. Ez volt az első hiteles jelzés arra vonatkoztatva, hogy baj van Lea egészségével, de ezt Zita és Gábor nem fogta fel. A házaspár Lea drasztikus elvétele miatt elsősorban a tőle való szeparációtól szenvedett, így a Leával való újbóli együttlét vágya mindent felülírt, és a menet közben elhangzó orvosi információ elsikkadt.

PIC és Gyerekintenzív Osztály

A kórház PIC-osztálya családbarát módon működött, a házaspárt azonnal elfogadták Lea örökbefogadó szüleiként, és támogatták a babával való kapcsolat-tartásukat. Kiderült, hogy Zita szinte egész nap bent lehet Leával, és Gábor is naponta többször látogathatja meg a lányát. Mivel Lea pénteki napon született, ezért lényegében csak az ügyeletes orvossal tudtak találkozni, aki annyit mondott, hogy Leának alacsony a trombocitaszintje, emiatt szükség esetén trombo-citapótlást kell neki adni.

Zita és Gábor várták a hétfőt, hogy beszélhessenek Lea kezelőorvosával, de ekkor azzal szembesültek, hogy az orvos lényegében elérhetetlen számukra, és alig jutnak információhoz. Kitartó kérdeztetésük során végül azt a választ kapták, hogy Lea vérzékeny. Ekkor derült ki az is, hogy Timinek valójában ITP (immuntrombocitopénia) diagnózisa van, és hogy lehetséges, hogy ezt örökölte Lea is. Zitát és Gábort ez meglepte, de meg tudtak azzal békélni, hogy Lea vér-

zékenységére szülőként majd külön figyelmet kell fordítaniuk. Közben kiderült, hogy szerdán lesz Lea örökbefogadása a gyámhivatalnál, így még az adminisztratív előkészületekkel voltak elfoglalva.

Másnap (kedden) Leát agyi ultrahang vizsgálatra vitték, és a főnővér kedvesen felajánlotta Zitának, hogy tartson vele. Így Zita is részt vehetett a vizsgálaton, és szemtanúja volt, amikor kiderült, hogy baj van. Az ultrahangos ugyanis elváltozást talált Lea agyszövetében. Zita nem nagyon értette, hogy pontosan mit lát az ultrahangos, próbálta megtudni, hogy mi a baj, de a kérdésére nem kapott választ. Lea kezelőorvosa ismét nehezen volt elérhető, de végül sikerült néhány szót váltani vele, és kiderült, hogy Leánál agyszövetpusztulást láttak az ultrahangon, és hogy valószínű, hogy a vérzékenysége miatt méhen belüli agyvérzése volt. Zitát és Gábort sokkolta ez a hír, és felfoghatatlan volt számukra, hogy vajon milyen következményei lesznek majd Lea agyvérzésének. Bár nagy volt bennük a bizonytalanság, továbbra is úgy érezték, hogy szeretik Leát, és szeretnék másnap örökbe fogadni.

A szerdára tervezett örökbefogadás azonban megghiúsult. Telefonált ugyanis a Szervezet közvetítője, hogy elmarad aznap az örökbefogadás, mert a gyámhivatal ügyintézője szükségesnek tartja, hogy iratbetekintés keretén belül megismerjék a kórháztól kapott orvosi véleményt Lea egészségügyi állapotáról. A véleményben az szerepelt, hogy Leának károsodott az agyszövege, és hogy további vizsgálatok vannak nála folyamatban. Miután Zita és Gábor a rossz hírek ellenére is kitartottak örökbefogadási szándékuk mellett, péntekre beszéltek meg következő időpontot az örökbefogadási ügyintézésre.

Ezután visszamentek a kórházba, és a délutánt újból Leával töltötték. A Leával való együttlét ismét megnyugtatta őket. Késődélután volt, amikor váratlan fordulatként a PIC vezető orvosa leült Zita mellé a váróban, és annyit mondott: *„Sajnos nem biztos, hogy a babának agyvérzése volt. Elvégeztük nála a TORCH vizsgálatot, és kiderült, hogy CMV-fertőzése van. Ugye utánanézés? Nekem most hidegfejjel kell gondolkodnom, és hidegfejű döntést kell hoznom.”* Ezután a doktor felállt, és már ment is tovább. Zita nem nagyon értette, hogy ez mit jelent, de az a mondat, hogy *„Sajnos, nem biztos, hogy a babának agyvérzése volt”* elmondhatatlan baljós volt számára. *„Mi lehet rosszabb, mint az agyvérzés?”* – tette fel magának a kérdést, de nem érkezett rá válasz. Mindezt megosztotta Gáborral, és

mindketten teljesen tanácstalanok voltak. Interneten próbáltak utánanézni a „cmv fertőzés”-nek, de ismételten nem nagyon tudták felfogni azt, amit találtak, így segítséget kértek egy ismerős gyerekneurológustól. A külső szakorvosi konzultáció felbecsülhetetlen segítséget jelentett Zitának és Gábornak a helyzet megértésében. Ekkor körvonalazódott Zita és Gábor számára, hogy Lea vírusfertőzött, és hogy arra gondol az intenzíves orvos, hogy a vírus okozta az agyszövet pusztulását, és hogy a vírus további pusztítást is végezhetett Lea szervezetében. Ekkor értették meg azt is, hogy a hidegfejjel gondolkodás azt jelenti, hogy a doktor ki fogja tenni Leát a PIC-ről, mert nem veszélyeztetheti a többi babát.

Másnap reggel Zita rettegve ment be a kórházba. Fogalma sem volt, hogy mire érkeznek, és mi lesz most. A beengedő nővérke új helyre vezette a PIC-en belül, és ekkor derült ki, hogy az orvos nem tette ki Leát, hanem kialakított számára egy elkülönítőt a PIC-en belül. Az elkülönítőben további vizsgálatok következtek (pl. hallásvizsgálat, látásvizsgálat stb.), mert felmerült, hogy a vírus további károkat is okozhatott Leánál. Zitát és Gábort sokkolta a megváltozott helyzet. Most először elbizonytalanodtak az örökbefogadási szándékukban, miközben teljesen magától értetődőnek élték meg, hogy Lea az ő gyerekük. Sírva hívták fel a Szervezet kapcsolattartóját, lemondták a pénteki gyámhivatali időpontot, és időt kértek az örökbefogadással kapcsolatban, amíg lezajlanak az előirányozott vizsgálatok. Aznap az is kiderült, hogy Lea átkerül a PIC-ről a Gyerekintenzív Osztályra, mert ott jobban meg tudják szervezni az elkülönítését.

A Gyerekintenzíven tovább folytatódott Lea kivizsgálássorozata és kezelése. Zita és Gábor még egy hetet töltött itt Leával, amikor sor került a kórház gyerekneurológusával való konzultációra Lea állapotáról. A konzultáció során kiderült az az orvosi prognózis, hogy komoly a kockázata, hogy Lea hallássérült és értelmi fogyatékos lesz. A konzultáció után Zita és Gábor időt kért, hogy megérjen bennük a Lea örökbefogadására vonatkozó döntés. Két napig tartott, amíg meghozták a döntést, hogy nem fogadják örökbe Leát. Úgy érezték, hogy olyan félelem alakult ki bennük Lea betegségének további alakulásával kapcsolatban, amit nem képesek hosszú távon elbírní, és amiről azt gondolták, hogy megakadályozza, hogy jó szülei legyenek Leának. Zita ugyanakkor azt is érezte, hogy képtelen ott hagyni egyedül Leát a kórházban, így felajánlotta, hogy továbbra is vele marad, amíg elrendeződik a sorsa és nevelőszülőhöz kerülhet.

Kérte viszont, hogy innentől már ne nevezzék „anyának”, hanem „Zitának” szólítsák. Az orvosok megbeszélték Zita kérését a kórház vezetőségével, és jóváhagyták. Ám ekkor megcsörrent Zita telefonja. A Szervezet vezetője volt, aki elmondta, hogy a kórházi védőnő felhívta őt, aki elítéli Zitát és Gábort, hogy nem fogadták örökbe Leát, és követeli, hogy menjenek el. Hiába tudta Zita, hogy az orvosok és a kórház vezetősége másképp döntött, és hogy a védőnő egyedül van a véleményével, mégis úgy érezte, hogy a Szervezet vezetőjének nem mondhat ellent, hiszen ők a Szervezettől kapták Leát. A telefon után egyeztetett Gáborral, és arra jutottak, hogy követik a Szervezet vezetőjének az utasítását, és elmennek.

Zita és Gábor először megijedtek, hogy Lea PIC-re került, de aztán megtapasztalva az osztály családbarát működését, újból megnyugodtak. Meglepő volt ugyanakkor számukra, hogy habár Timi ITP-diagnózisa már a terhesség alatt is fennállt, ők nem hallottak erről korábban.

A következő fontos állomás Lea agyi ultrahangvizsgálata volt. Habár csak a főnővér jóindulatán múltott, hogy Zita is részt vehetett a vizsgálaton, utólag mégis kulcsfontosságú szerepe volt abban, hogy megértsék, hogy baj van. Mivel kívülről Lea egyáltalán nem tűnt betegnek, ezért Zitának és Gábornak különösen nehéz volt felfogni, hogy Lea – akit a világ legszebb és legcsodálatosabb babájának tartottak – valójában nagyon beteg. Az ultrahangos vizsgálaton való részvételnek ebben a megértésben fontos szerepe volt. Először merült fel bennük elbizonytalanodás az örökbefogadással kapcsolatban, de továbbra is szeretnék volna örökbe fogadni Leát. A külső, objektívebb nézőpontot képviselő gyámhivatali ügyintéző ugyanakkor az orvosi vélemény alapján fontosnak gondolta ezen a ponton megállítani a folyamatot.

Egy nap elteltével azonban Lea állapotáról még aggasztóbb hírek érkeztek. Az agyvérzés korábbi feltételezéséhez képest a citomegalovírussal való fertőzöttség lényegesen rosszabb prognózist jelentett Lea további fejlődésével kapcsolatban. Tanulságos, hogy az orvos ugyan megosztotta a szülőkkel Lea diagnózisát, de mindezt egy kb. egyperces folyosói beszélgetésben tette meg, és az örökbefogadó szülőkre bízta annak a megértését, hogy mit is jelent maga a diagnózis. Zita és Gábor pedig egyáltalán nem volt felkészülve arra, hogy pontosan megértse, hogy mit jelent a citomegalovírussal való fertőzöttség, így az ismerős gyerekneuroló-

gus segítségét kérték. Az orvostól való értesülés az új diagnózisról egyben azt is jelentette, hogy az egy nappal korábban a Gyámügyi Hivatalnak küldött orvosi vélemény lényegében már érvényét is veszítette, mert a laborvizsgálatnak köszönhetően új betegség derült ki Leánál. Ez arra is felhívja a figyelmet, hogy beteg baba örökbefogadása esetén kitüntetett jelentőségű a kórháztól kapott orvosi véleményen szereplő dátum, mert a vizsgálatok előrehaladtával változhat a babára vonatkozó diagnózis, és előfordulhat, hogy egy korábbi orvosi vélemény egy-két nap alatt is érvényét veszti. Az örökbefogadási ügyintézés célja megvárni az orvosi vizsgálat sorozat befejeződését, és az összes elvégzett vizsgálatot magában foglaló orvosi vélemény elkészülését.

A vírusfertőzés kiderülése olyan mértékű szorongást keltett Zitában és Gáborban, hogy felmerült bennük a dilemma, hogy fogják-e tudni Lea felnevelését vállalni, de közben meg az is egyértelmű volt számukra, hogy szeretik Leát, és továbbra is szeretnék örökbe fogadni. A dilemmájuk kapcsán arra jutottak, hogy megvárják a folyamatban lévő vizsgálat sorozat végét. A kórházi gyerekneuroológussal való konzultáció után – amikor felmerült a hallássérülés és az értelmi fogyatékoság kockázata –, Zita és Gábor válaszüthoz érkezett. Ismét időt kértek. A döntéshozatalt az a kettős tudat nehezítette, hogy egyrészt lelkileg ők már lényegében örökbe fogadták Leát, így természetesnek gondolták, hogy jogilag is örökbe fogadják, de közben a negatív orvosi prognózis hatására olyan kétség alakult ki bennük, hogy fogják-e bírni Lea nevelését, ami amellet szolt, hogy nem tudják örökbe fogadni. Egyszerre élték meg azt a két, egymást kizáró alternatívát, hogy örökbe fogadják Leát, és hogy nem fogadják örökbe, és végül két nap után tudtak eljutni oda, hogy döntsenek. Ebben a fázisban nagyon fontos volt, hogy Zita és Gábor megkapta azt az időt, amire szükségük volt, hogy meghozzák az életre szóló döntést Lea és saját maguk sorsának további alakulásáról, ebben az időszakban se a kórház, se a Szervezet, se a Gyámhivatal nem helyezett rájuk nyomást, és nem sürgette a folyamatot. Szintén fontos volt, hogy Zita és Gábor közös döntése legyen a meghozott döntés, hiszen az is előfordulhatott volna, hogy különböző álláspontokat képviselnek az ügyben. Esetükben ez nem történt meg, mert mindketten külön-külön és együtt is úgy érezték, hogy nincs elég erejük a beteg Lea felneveléséhez.

Két nap után valamennyi érintett felé jelezték a döntésüket, és egyben azt is kérték, hogy Zita önkéntes segítőként hagy gondozhassa továbbra is Leát, amíg a kórházban

van. Nagyon szeretnék volna valakinek átadni őt, amire akkor láttak legkorábban esélyt, amikor a kórházi kezelés végén Lea nevelőszülőhöz kerül. A döntést követően el is indult Zitában és Gáborban egy változási folyamat, és kezdtek már nem úgy tekinteni magukra, mint Lea szüleire, hanem mint olyan kórházi nevelőszülőkre, akiknek az adatott meg, hogy Lea életének első heteiben mellette legyenek és gondozzák őt. Elfogadták, hogy a megváltozott helyzet miatt az eredetileg tervezett örökre szóló kapcsolat helyett korlátozott ideig lehetnek csak egymással, de megnyugvást adott nekik a döntésük miatti lelkiismeretfurdalásban, hogy nem hagyják azonnal magára Leát. Most már nem az volt a közös céljuk, hogy örökbe fogadják Leát és hazamenjenek, hanem az lett az új céljuk, hogy segítsék Lea gyógyulását, és úgy adhassák át a kijelölt nevelőszülőnek, hogy már jobban van. Az orvosok és a kórház vezetősége is jóváhagyta a házaspár kérését, örültek neki, hogy Lea nem marad egyedül a kórházban, és bíztak benne, hogy egy-két héten belül rendeződik az állapota.

A kórházi védőnő házaspár iránti dűhe és az elküldésére irányuló önálló akciója meglepte a Gyerekintenzív Osztály dolgozóit. Szintén meglepő volt a helyzetben, hogy a védőnő nem közvetlenül Zitával és Gáborral beszélt, hanem a hátuk mögött intézkedett. Zitát és Gábort sokkolta a Szervezet vezetőjének a telefonja, de úgy érezték, hogy követni kell az utasítását. Habár nagy volt a lelkiismeretfurdalásuk, de képtelenek voltak felvállalni, hogy ellentmondjanak a Szervezet vezetőjének, ezért eljöttek.

HAZAJÖVETEL, ITTHONLÉT BABA NÉLKÜL

A kórházból való eljövétel után pokoli időszak következett Zita és Gábor számára. Egyetlen céljuk az volt, hogy napról napra túléljenek. Először folyamatos aggodalomban éltek, hogy hogy van Lea, és hogy vajon gyógyul-e. Nehéz volt, hogy tudták, hogy kórházban van, és hogy mégsem kapnak hírt az állapotáról. Ezt követően a lelkiismeretfurdalásuk erősödött fel, hogy embertelen, amit Leával tettek. Magukat hibáztatták, amiért ott hagyták a kórházban. Azt továbbra sem bánták meg, hogy nem fogadták örökbe Leát. Úgy érezték, hogy a megfelelő döntést hozták meg, de azzal a büntudattal nem tudtak megküzdeni, hogy magára hagytak egy beteg gyereket a kórházban. Fájdó volt a lelkiismeretfurdalásuk, de

még fájóbb volt Lea hiánya. Elviselhetetlen volt számukra az érzelmi űr, hogy nincs velük Lea, és rájuk telepedett egy olyan bénító magányérzet, amelyben szinte mozdulni sem bírtak.

Kb. három hónapig éltek így, amikor a változás jeleit észlelték magukon. Észrevették, hogy néha már tudnak örülni, és hogy amikor meglátnak egy babát az utcán, akkor már nem az az első gondolatuk, hogy mi lehet Leával, hanem hogy milyen aranyos az a baba, akivel éppen találkoztak, és hogy milyen jó lenne örökbe fogadni. Ekkor döntöttek úgy, hogy újra visszajelentkeznek az örökbefogadási várólistára.

A kórházból való eljövétel után az először jelentkező aggodalomérzés szorosan kapcsolódik Lea betegségéhez, és ahhoz a tapasztalathoz, hogy míg korábban Zita és Gábor napi szinten kapott visszajelzést Lea egészségügyi állapotáról, addig a hazajövetel után már nem jutottak további információhoz. A betegség kimenetének a bizonytalansága és a gyógyulásról szóló hírek elérhetetlensége pedig hatással volt az aktuális szorongásszintjükre (Papp, 2021). Számukra támogató jellegű lehetett volna, hogyha továbbra is érdeklődhetnek Lea állapotáról, vagy legalább arról értesülhettek volna, amikor Lea elhagyhatja a kórházat.

A lelkiismeretfurdalás és a büntudat Lea magára hagyása miatt felfokozott módon jelentkezett náluk. Ez egyrészt fakadhatott abból, hogy kérésük ellenére nem maradhattak Leával a kórházban tovább gondozni őt, így elvették tőlük azt a jóvátételi eszközt, ami segített volna nekik az örökbefogadásra való nemet mondás feldolgozásában. Másrészt felmerül, hogy a lelkiismeretfurdalás azért vált olyan elhúzódóvá esetükben, mert ezen keresztül tudták először megélni a Lea elvesztéséhez kapcsolódó gyászukat. A meg nem tett dolgokkal kapcsolatos büntudat és az ehhez kapcsolódó önvádolás ugyanis tipikus érzelmek a gyászfolyamat során (Pilling, 2003).

Zitának és Gábornak az örökbefogadás és a családdá válás öröme helyett a gyász és a veszteség érzéseivel kellett megküzdeniük. Éppen csak hogy megélték a gyermekük megszületését, nemsokára már el is veszítették őt. Az érzelmi sokk és a veszteség tudatosulása pedig a mindent elárasztó szomorúság, magány, kiüresedettség, megsemmisültség érzéseiben jelent meg náluk, és hogy úgy élték meg, hogy az énjük, illetve a kapcsolatuk egy része is belehalt Lea elvesztésébe (Pilling, 2003). Zita pszichológusi segítséget kért a gyász feldolgozásához. Gábor

nem szeretett volna pszichológushoz menni, ő arról fantáziált, hogy készít egy emlékkertet Leának, ahova azokat a virágokat ülteti majd el, amelyek a születésekor virágoztak. Közös vigaszt a természetjárásban találtak, illetve Zitának sokat segített Reményik Sándor Kegyelem c. verse is, amelyet naponta többször elolvasott, és amely szinte a mantrájává vált. A gyászból való felépülést kb. három hónap után kezdték érezni, amikor a korábbi beszűkült állapotból kezdett újból kinyílni és kibontakozni az életük, és úgy érezték, hogy visszatért az életkedvük (Sarungi & Dahlgren, 2012). Ekkor kezdték újból érezni magukban a gyermek iránti vágyat is, és ekkor kezdtek újból az örökbefogadásról fantáziálni.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az örökbefogadás valamennyi résztvevője számára nehéz helyzetet jelent, ha beteg baba születik, és kérdésként merülhet fel, hogy milyen specifikumokra érdemes ilyenkor figyelni az örökbefogadási folyamat során. Zita és Gábor esete alapján az alábbi konklúziók, illetve javaslatok fogalmazhatóak meg:

1. A terhes kismama és a pocakban lévő baba egészségi állapotára vonatkozó információk torzulása miatt az ismerkedő beszélgetésen túl a kismama orvosi leleteinek alapos áttanulmányozása már a szülés előtt.
2. A szülést követően a szülést vezető nőgyógyással, szülésznővel, illetve a neonatológus szakorvossal való konzultáció a baba állapotáról. Ezt nehezítheti, hogy az időnyomás miatt az egészségügyi személyzet nem érhető el, illetve hogy az örökbefogadói szülői státusz miatt nem osztják meg a rendelkezésre álló információkat, de ezekkel a buktatókkal együtt is fontos kezdeményezni a személyes konzultációt.
3. A PIC-re (Perinatális Intenzív Centrum) került baba esetében a gyámügyi eljárás halasztása egy-két héttel, amíg a PIC-en alaposan kivizsgálják a babát, felállítják a megfelelő diagnózist, és az alapján megkezdik a baba kezelését. Mivel a vizsgálatok előrehaladtával néhány nap alatt is jelentős változás következhet be az aktuális diagnózisban, ezért érdemes kívánni a gyámügyi eljárással.

4. Az örökbeadó kismama tájékoztatása a baba állapotáról és a PIC-re kerüléséről, hogy értse, mi történik, és ne ériék felkészületlenül az esetleges további rossz hírek.
5. Az örökbe fogadó szülők részvétele a baba vizsgálatain (pl. ultrahang, MR, EEG stb.), hogy közvetlenül értesüljenek a baba egészségügyi állapotára vonatkozó információkról, és így jobban fel tudják fogni azt.
6. Szükség esetén külső szakorvos felkeresése, aki segítséget nyújt a szülőknek a baba egészségügyi állapotának a megértésében.
7. Az örökbefogadási döntés meghozatala előtt a baba kezelőorvosával személyes konzultáció a baba egészségügyi állapotáról.
8. Az örökbefogadási döntés meghozatalára a kellő idő meghagyása, hogy az örökbe fogadó szülők időszorítás nélküli, alaposan átgondolt, közös döntést tudjanak hozni.
9. A baba örökbefogadása esetén az orvosi ellátás megszervezése a baba hazavitele után.
10. Az örökbefogadás elmaradásának esetében a baba átadásának a megszervezése, figyelembe véve a baba és a házaspár egyéni sajátosságait.
11. Az örökbefogadás elmaradásakor a baba sorsának elrendezéséhez új örökbe fogadási vagy lemondási folyamat indítása. Ritkán előfordulnak olyan örökbe fogadásra jelentkező házaspárok, akik vállalják súlyosan beteg gyermek nevelését. Ha aktuálisan elérhető ilyen házaspár, akkor az ő bevonásuk, ha nem elérhető, akkor pedig enélkül a lemondási folyamat elindítása.
12. Az örökbe fogadás elmaradásának az esetében mind az örökbe adó kismama, mind a babát nem örökbe fogadó házaspár trauma-, illetve veszteségfeldolgozásának támogatása.

Beteg baba születése esetén az örökbe fogadási folyamat legnagyobb kihívása, hogy az induló, vágyott állapothoz képesti megváltozott helyzethez valamennyi résztvevő alkalmazkodni tudjon. Nehézséget jelent a vágyak és a realitás konfrontációja, amely akár abban is megnyilvánulhat, hogy a résztvevők tagadják a valóságot, nem fogják fel a baba betegségét, és fenntartják a pozitív illúziójukat a baba jóllétére, illetve gyógyulására vonatkozólag. Másik lehetőségként,

ha viszont felfogják, hogy beteg a baba, akkor ez olyan teherként nehezdedhet rájuk, amellyel aktuálisan nem tudnak megküzdeni, illetve amely döntésképtelenné teheti őket az örökbefogadásra vonatkozólag. Ebben az emberpróbáló helyzetben valamennyi résztvevőnek segítségre lehet szüksége, hogy érzelmileg és értelmileg követni tudják a megváltozott helyzetet, és hogy akár sor kerül az örökbefogadásra, akár nem, olyan döntést hozzanak meg, amelynek a következményeiért életre szólóan is vállalni tudják a felelősséget. Az örökbefogadási helyzet ugyanis pont ebben különbözik a saját szüléstől, hogy a beteg baba további sorsáért való felelősségvállalás nem egy automatikus folyamat, hanem egy aktuálisan meghozandó döntést is feltételez, amelyben már magának a döntési helyzetnek a léte is további feszültségfokozó hatással bír. Beteg baba születése esetén olyan nehéz helyzetbe kerül ugyanis valamennyi résztvevő, amelybe senkinek sem szabadna kerülnie, és amelynek az elbírásához szükség lehet a külső pszichológiai megtámogatásra, illetve más segítő jellegű beavatkozásokra.

IRODALOM

- Bogár Zs. (2016). *Az örökbefogadás lélektana*. Ágacska Alapítvány.
- Papp Zs. K. (2021). Krónikus beteg gyereket nevelő családok pszichoszociális intervenciójáról – terápiás rekreációs táborok. *Interdiszciplináris Magyar Egészségügy*, 20(2) 21–27.
- Pilling J. (2003). A gyász lélektana. In Pilling J. (szerk.) *A gyász* (pp. 27–54). Medicina Könyvkiadó.
- Pulay K. (2006). Amit az örökbefogadók veszteségeiről tudni érdemes. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 15(1) 12–16.
- Sarungi, E. & Herke Dahlgren, A. (2012). Gyógyulás a gyászból. *Kharón Thanatológiai Szemle*, (1–2), 19–32.

